

ժողովրդեան մը վիճակը լաւցընելու : (Ի)է որ աղքատի մը հինգ դահեկան տաս , աղքատը ան հինգ դահեկանը գործածելէն ետեւ՝ դարձեալ մուրացկանութեան վիճակին մէջ կը մնայ : — Վաղաքական տնտեսութեան արդիւնքը ան է որ երկրի մը , ազգի մը , կամ թէ ըսեմ բոլոր աշխարհի ապրուստի միջոցները կը ջանայ այնչափ շատցընել ու աղէկցընել , որ ամէն մարդ կարենայ մասնակից ըլլալ թէ ան միջոցներուն առաջ երթալուն , և թէ անոնց պտուղը վայելելու :

(Բ)չափ որ ողորմութիւնները գովելի ու փափաքելի բաներ են , թէ որ երկրի մը մէջ խիստ շատնան ու ճարտարութիւնները ծաղկեցընելու ջանք չըլլայ , կրնան ինչուանմեծամեծ փնասուց պատճառ ըլլալ : (Գ)ոյլ ու պարապորդ մարդկանց թիւը կ'սուենայ , անգործունէութիւնն ու բթամտութիւնը կը տիրէ , երկիրը հարստնալու տեղ երթալով կ'աղքատնայ , և որոնց վրայ որ կը ծանրանան ողորմութեց տուրքերը՝ կը սկսին տրանջել : Բաժնեւորէս պէտք չէ հետեւցընել թէ ուրեմն պէտք չէ ան տեսակ ողորմութիւն ընել : (Դ)է որ քաղաքական հնարքներով երկրի մը թշուառութիւնը մէկէն ու բոլորովին վերջացընել կարելի ըլլար , յիշուի ողորմութեանց այնչափ հարկ չէր մնար . բայց որովհետեւ ատ բանը նոյն իսկ խիստ ծաղկած երկիրներու մէջ ալ անկարելի է , ուրեմն հարկն ալ , այսինքն մարդկութիւն ալ կը պահանջէ որ նոյն տեսակ ողորմութենէն ալ ետ չկենանք . և անոր հետ բոլոր ջանքերնիս ըլլայ քաղաքական հնարքներն միացընել և որչափ կարելի է թշուառութեանց դիմացը առնել : Եւ թէ որ ասանկ ընենք , ոչ միայն քաղաքական օգուտ ըրած կ'ըլլանք , ոյլ և բարոյական օգուտ , որ հոգին է ընկերութեանց . վասն զի հարստութիւնը շատնալով , ժողովրդեան միտքը ուսմամբ և ճարտարութեանց պատճառաւ արթննալով , դիւրութիւնն ու հանգստութիւնը աւելնալով՝ բոլոր վերի ըսած անտեղութեանց դարման կ'ըլ-

լայ . վասն զի ասով աղքատ ժողովրդեան ազնուագոյն ու տեւական միջոց մը ցուցըցած կ'ըլլանք երջանիկ ըլլալու . և երբոր իրեն մարմնոյ խեղճութիւնները վերնայ , հոգին ալ կը սթափի ան թմբութենէն՝ որ շատ անգամ թշուառութեան հետեւանք է :

(Ե) անժխտելի ճշմարտութենէն յայտնի կ'երևայ թէ ինչպէս բարոյականը և քաղաքականութիւնը առանց իրարու կատարեալ չեն կրնար ըլլալ . և աս երկու կեանքը որ Բնութեամբ երկնային կապով մը իրարու հետ կապեր է , նախապաշարմունքները , այլ և այլ կրօնից կողմ նախանձայուղութիւնները և հակառակութեան հոգիները իրարմէ բաժնելու ջանացեր են . և թէ որ չեն ալ կրցած բոլորովին բաժնել , սակայն յառաջագիմութիւնը վերջի պատիճան ետ ձգեր են , ու շատ դարեր խեղճութեց մէջ ընկղմեր են :

Վաղաքական տնտեսութեան աս գեղեցիկ վախճանն է զժողովուրդը երջանկացընել . ճշմարիտ Բարոյականն ու Ուսումը մէկ փառաւոր պսակի տակ գլուխ գլխի սրահելով՝ աշխարհիս մը տընջենաւոր խաղաղութիւնը հաստատել : Եւ հոս կը նայի քաղաքական տնտեսութեան վերջը :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՏԵՂԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ԼՂԵՒԵՒՆ :

ՈՒՈՐԱԿԱՅ մէջ ամենէն գեղեցիկը և քան զամէնը պայծառ լոյս ունեցողը ԼՂԵՒԵՒՆ է , որ շատ անգամ ինչուան ցորեկն ալ սարդ աչքով կ'երևայ , և գիշերը լուսնի պէս իր լուսով լուսաւորուած մարմինները շուք կը ձգեն : Փայլածունն պէս սոյս մոլորակաւ երբեմն առաւօտը արեւը ելլելէն քիչ մը առաջ կ'երևայ , երբեմն ալ արեւը մանալէն քիչ մը ետքը կը տեսնուի , անոր համար ԼՂԵՒԵՒՆ ու ԼՂԵՒԵՒՆ և

Վիշերավար ու Նրեկ կ'ըսուի։ Արևուն հետ լծորդութեան քանի մը օր ետև՝ սկզբան առաւօտը արևուն արևմտեան կողմը կը տեսնենք զինքը մահիկեղջեր ձևով, որուն կորնթարդ կողմը դէպ 'ի արեւը դարձած կ'ըլլայ . օր աւուր վրայ դէպ 'ի արևմուտք կը յառաջէ, և քանի որ իր ընթացիցը մէջ առաջ կ'երթայ շարժմունքն ալ կը դանդաղի և մահիկեղջիւրն ալ կ'աճի, մինչև որ կէտ մը կը հասնի ու քիչ մը կանկ կ'առնու . այն ժամանակը կէս շրջանակի ձև կ'ունենայ, ետքը նորէն կը սկսի դէպ 'ի արեւելք ընթանալ հետզհետէ իր ընթացիցը մէջ երազելով մինչև որ արևուն հասնի։ Վիշ մը ատեն անցնելէն ետև զինքը իրիկուան արևուն արեւելեան դին կը տեսնենք, բոլորովին կտր՝ բայց պզտիկցած և դէպ 'ի արեւելք կ'ընթանայ տրամագիծն աճելով, սակայն կտրութեն ամբողջութիւնը կորսնցընելով, մինչև նորէն կէս կտր ձև կ'առնու . ետքը նորէն դէպ 'ի արևմուտք կը դառնայ միշտ տրամագիծն աճելով և մահիկեղջիւրն նուազելով, ու կու գայ դարձեալ արևուն հետ կը լծորդի։

Ուրիշ մոլորակաց պէս Արուսեակն ալ թերաձև պարունակաւ արևուն վըրայ կը պարտի, և այս պարունակա երկրիս ու Փայլածուի պարունակացը մէջ տեղը կ'իյնայ, և գրեթէ բոլորակէ քիչ կը տարբերի . իրեն արտակեղրոնութիւնը 399,400 մղոն է, որ է ըսել իր կէս մեծագոյն առանցքին իբր եօթն հազարորդ մասը, որ ուրիշ մոլորակաց արտակեղրոնութեանը հետ բաղդատելով ստիկայ ամենէն պզտիկը կը գտնենք, ուր Փայլածուինը ամենէն մեծն է։

Արուսեակին արեւէն ունեցած հեռաւորութիւնը 60,000,000 մղոն է, և որովհետեւ իրեն պարունակին արտակեղրոնութիւնը քիչ է ըսինք, անոր համար իր այլ և այլ դրիցը մէջ արեւէն ունեցած հեռաւորութիւնն ալ քիչ կը տարբերի . բայց նկատմամբ երկրիս՝ այս տարբերութիւնները շատ մեծ են, և $20\frac{1}{2}$ միլիոն մղոնէն ինչուսն $140\frac{3}{4}$ մի-

լիոն մղոնի կը հասնին . որով իր արեւը լծորդութ տրամագիծն ալ մեզի նկատմամբ $9''$, թէ մինչև $65''$, 6 կը տարբերի։ Ա երին լծորդութեան ժամանակ Արուսեակին առերեւոյթ տրամագիծը՝ ուսընթացի առերեւոյթ տրամագծէն՝ հինգ անգամ պզտիկ կ'երեւայ . իսկ ընդհանրապէս ստորին լծորդութեան ատեն կամ թէ երկրիս ծայրագոյն մերձաւորութեան ժամանակ՝ ոչ միայն իր արեւը լծորդութ տրամագիծը՝ ուսընթացին առերեւոյթ տրամագծէն շատ մեծ կ'երեւայ, այլ նաև Արեւակի մանեակին տրամագծէն ալ մեծ կը տեսնուի։

Արբոր Արուսեակը արևուն հետ լծորդելու ատենները երկրիս մօտը կը գտուի՝ մեր լուսնի լուսոյն պէս իրեն լոյսն ալ կը փոփոխի, այսինքն է իրեն վրայ եղած լուսնի նման երեւոյթները տկար դիտակներով ալ որոշ կրնան տեսնուի։ Ինչպէս տեսանք՝ Արուսեակին մեծագոյն առերեւոյթ տրամագիծը մեզի ստորին լծորդութեանն ատեն կ'երեւայ, որ է երբոր երկրիս ու արեգակն մէջ տեղը կը գտուի . բայց այս դրիցս մէջ իրեն լուսաւոր կողմը երկրիս դարձած չըլլար, ուստի նկատմամբ մեզի լոյս չունի, անոր համար ալ անտեսանելի է։ Ա երին լծորդութեան ատեն երբոր արեւը Արուսեակին ու երկրիս մէջ տեղը կ'իյնայ, իրեն լուսաւոր կողմը բոլորովին երկրիս դարձած կ'ըլլայ և զինքը պայծառ կը տեսնենք, բայց այս դրիցս մէջ ալ երկրէս իր ծայրագոյն հեռաւորութիւնը կ'ունենայ . որով իրեն լոյսը մեզի նկատմամբ իր ծայրագոյն պայծառութիւնը չունենար։ Հաշուով կ'իմացուի որ Արուսեակը երկրիս նկատմամբ իր ստորին լծորդութեանէն 70 օր առաջ ու ետև ամենէն պայծառ լուսաւորութիւնը կ'առնու։ Այս միջոցիս արեւէն ունեցած իրեն անկիւնական հեռաւորութիւնն է $39^{\circ} 43'$, իսկ առերեւոյթ տրամագիծն է $38''$ և մեզի իր լուսաւոր մասին կէսը միայն դարձուցած կ'ըլլայ։ Ամպէր աստեղաբաշխին խօսքին նայելով՝ այս միջոցիս Արուսեակին մեզի տուած լոյսը լրացեալ

լուսնի լուսէն 3000 անգամ տկար է :

Ղրուսեկին ճշմարիտ տրամագիծը 6,879 մղոն է , որ երկրիս տրամագծէն քիչ պակաս ըսել է . զանգուածը երկրիս զանգուածին 0,94 է , որով արեւուն զանգուածէն զրեթէ 256,600 անգամ պզտիկ կ'ըլլայ . իսկ զանգուածին խրտուածիւնը զրեթէ $\frac{1}{10}$ անգամ ջրի խրտուածէնէն աւելի է , հետեւաբար մարմնոց ծանրութիւնն ալ Ղրուսեկի մակերեւութին վրայ պէտք է որ քիչ տարբերի երկրիս վրայի մարմնոց ծանրութենէն : Վորագոյն հաշիւներուն նայելով Ղրուսեկին մակերեւութին վրայ ծանր մարմնոց ազատ անկումը առաջին մանրերկրորդին մէջ՝ այնպէս կը համեմատի երկրիս վրայի ծանր մարմնոց անկմանը , ինչպէս որ 1^Ը կը համեմատի առ 1,05 :

Ղյս մոլորակս արեւուն վրայ ըրած շրջանը իբր 224,70079 միջին օրուան մէջ կամ թէ $\frac{5}{8}$ տարուան մէջ կը կատարէ , ինքն իր վրայ ալ 23^ժ 21' 22" արեգակնային միջին օրուան մէջ կը դառնայ . իսկ իրեն պարունակին հակումը ծրի խաւարման վրայ 3° 23' 28" է , և առանցքին հակումը իր պարունակին վրայ 75° է :

Ղրուսեակն ալ Փայլածուին պէս ստորին լծորդութեանն ատեն երբոր արեւուն ու երկրիս մէջտեղէն կ'անցնի և իր պարունակին հանգուցից մօտերը կը գտուի , արեւուն սկաւառակին վրայ սև ու կրոր բծի մը պէս կ'երևայ մեզի , որ արեւեքէն դէպ 'ի արեւմուտք կ'ընթանայ :

Փայլածուին ու Ղրուսեկին արեւուն վրայէն այս անցքերը աստեղաբաշխութեան մէջ շատ օգտակար երեւոյթներ են . վասն զի ասոնցմով իրենց հանգուցից տեղերը կը ճշգուիւն , արեւակեղրոն երկայնութիւննին երկրիս դրէն առանց կախմունք մ'ունենալու կ'իմացուի , որովհետեւ որ արեւուն հետ լծորդութիւննին կը ցուցնէ թէ իրենց արեւէն տեսնուած երկայնութիւնը նոյն է երկրէս դիտուած երկայնութեանը հետ : Ղրուսեկին անցքերը այս մեծ

առաւելութիւնս ալ ունին որ ամենաճիշդ կերպով արեւուն տեղագտանութիւնը կը ցուցնեն , որով ամէն մոլորակաց մեզմէ կամ իրարմէ ունեցած հեռաւորութիւնը կ'իմացուի : Ղյսպիսի անցից համար էր որ 1761^{ին} և 1769^{ին} երեւելի աստեղաբաշխք այնչափ ճառեր գրեցին , և աս անցքերը դիտելու համար այնչափ ճանապարհորդութիւններ ըրին :

Ղրուսեակը ամէն 9 ամիսը անգամ մը արեւուն ու երկրիս մէջ տեղէն կ'անցնի . բայց իր պարունակը ծրի խաւարման վրայ շատ հակեալ ըլլալուն , և երկրիս ալ շատ մօտենալուն՝ սովորաբար արեւուն սկաւառակին կամ վերէն և կամ վարէն կ'անցնի մեզի նկատմամբ , անոր համար զինքը արեւուն վրայ չենք կրնար տեսնել , և միայն այն ատենը մեզի համար արեւուն սկաւառակին վրայ կ'երևայ՝ երբոր իրեն հեռաւորութիւնը հանգուցէն 1° 49'էն աւելի չէ . ուր ընդհակառակն ինչպէս տեսանք՝ Փայլածուին այս հեռաւորութե սահմանը աւելի ընդարձակ է , վասն զի ամէն անգամ որ իր հանգուցէն 3° 28'էն աւելի հեռու ըլլայ նէ՝ զինքը արեւուն վրայ կը տեսնենք , որով ըսել է Փայլածուին անցքը արեւուն երեսէն աւելի ստէպ կը տեսնենք քան թէ Ղրուսեկինը :

Ինչպէս որ ըսեր ենք , այս երեւոյթներս հիմայ հաշուած ու աղիւսակի վերածեր են աստեղաբաշխք , որոնց վրայէն մարդ ապահովապէս և ամենայն ճշգրութեամբ դարերով առաջ կրնայ գուշակել աս անցքերը , որ Ղրուսեկին նկատմամբ այս շրջանովս է $8,105\frac{1}{2}$. որով նաեւ $105\frac{1}{2} + 8 = 113\frac{1}{2}$. $113\frac{1}{2} + 8 = 121\frac{1}{2}$. $121\frac{1}{2} + 8 = 129\frac{1}{2}$. . . :

Ղրուսեկին վերջի անցքը 1769^{ին} եղաւ , իսկ հետեւեալ աղիւսակին մէջ Վրիստոսի թուականին ինչուան 3000 երորդ տարին պատահելիք անցքերը կը դնենք :

ԱՆՑՔ ԱՐՈՒՍԵԿԻ ԶԵՐԵՍՕՔ ԱՐԵԴԱԿԱՆ

Վաճառական Թորոշութեան :

ամ	ամիս	օր	Ժամ	վայրկ .	մանրերկրորդ
1874	դեկտեմբեր	8	16	17	44
1882	դեկտեմբեր	6	4	25	44
2004	յունիս	7	21	0	44
2012	յունիս	5	13	27	0
2117	դեկտեմբեր	10	15	6	37
2125	դեկտեմբեր	8	3	18	40
2247	յունիս	11	0	30	23
2255	յունիս	8	16	53	56
2360	դեկտեմբեր	12	13	59	9
2368	դեկտեմբեր	10	2	10	2
2490	յունիս	12	3	58	35
2498	յունիս	9	20	21	2
2603	դեկտեմբեր	15	12	54	16
2611	դեկտեմբեր	13	1	11	12
2733	յունիս	15	7	23	56
2741	յունիս	12	23	43	59
2846	դեկտեմբեր	16	11	53	15
2864	դեկտեմբեր	14	0	13	29
2884	յունիս	14	3	2	22

Վրիստոսի Թուականին սկիզբէն ինչուան հիմայ երեսնի չափ Մուսեկի պատիսի անցքեր պատահած են , որոնց մէ միայն վերջի երկուքը աղէկ դիտուեր են , վասն զի նախնիք դիտակ չունենալու և Մուսեկի շարժմանցն ճիշդ չափը չի գիտնալու , չէին կրնար առաջուցմէ այս երեւութիս ժամանակը գուշակել : Վեփէր առաջինը եղաւ որ մոլորակաց շարժմանն աղիւսակները շինելէն ետեւ , 1627ին առաջին անգամ գուշակեց Մուսեկին արեւուն վրայէն 1631ին և 1639ին անցնիլը , և աստեղաբաշխներն հրաւիրեց որ այս անցքերը դիտելու ելեն . բայց իրեն աղիւսակները բաւական ճիշդ չըլլալուն այս երեւութներս տեսնելն անկարելի եղաւ . վասն զի 1631ին ըլլալիք Մուսեկի անցքն որ գուշակեր էր՝ գիշեր ատեն հանդիպեցաւ , և Վասենտի Փարիզու մէջ անօգուտ տեղն աշխատեցաւ որ այս անցքս դիտէ . իսկ Մուսեկին երկրորդ

անցքը որ 1639ին պատահեցաւ՝ միայն հորոյ անունով երիտասարդ աստեղաբաշխը դիտեց Մագդիւս :

Միկէ 38 տարի ետեւ 1677ին երեւելին հալէյ սուրբ հեղինէ կղզին Փայլածուի անցք մը դիտեց . անկէ շարժած Լոնտոնայի դիտութեանց ճեմարանին Թուղթ մը գրեց ցուցնելով Թէ որ չափ օգտակար է աստեղաբաշխութեան յառաջադիմութեանը այսպիսի անցից դիտողութիւնները . և քանի մը խորհրդածութիւններէն ետեւ կ'ըսէ Թէ
 „ Լորտըր սուրբ հեղինէ կղզին հարաւային կիսագնտին վրայի աստղերուն աղիւսակ շինելու զբաղել էի , բաղդ ունեցայ արեւուն վրայէն Փայլածուի անցք մը դիտելու , և քսան ոտնաչափ դիտակով կրցայ մէկ երկվայրկենի մէջ մոլորակին արեւուն սկաւառակին վրայ հասնիլ՝ ու ելել՝ որոշել Ուստի

ուշադրութեամբ ներքին երկու շո-
 շափմանց ժամանակը դիմահար մոլո-
 րակին և արևուն սպառուածին մէջ
 տեղը գտուած բարակ լոյսը դիտելով,
 և նկատմամբ արևուն սկաւառակին
 մտիցն ու ելից ժամանակ այն սև կէ-
 տին երևնալն ու անյայտ ըլլալը, կը
 տեսնուի որ այս երևոյթներս գրեթէ
 վայրկեան ժամանակի մէջ կը կատա-
 րուին, որն որ դիտողութեանց ճշ-
 դութեանը շատ օգտակար է: Այսպիսի
 այս երևոյթներուս վրայ կը մտածէի
 միտքս եկաւ թէ այսպիսի դիտողու-
 թիւններով արևուն տեղազանու-
 թիւնը շատ ճիշդ կրնայ իմացուիլ,
 միայն թէ Փայլածուն երկրիս շատ
 մօտ ըլլար, և կամ որ նոյն բանն է,
 միայն թէ այս երկու աստեղացս տե-
 ղազանութիւնները իրարմէ շատ մեծ
 տարբերութիւն ունենային: Բայց
 արևուն և Փայլածուն տեղազանու-
 թեանց տարբերութիւնը միշտ պզտի
 քանակութիւն մըն է, և հետեւա-
 պէս Փայլածուն արևուն սկաւառա-
 կին վրայէն անցքերը, թէպէտև յա-
 ճախ կը սլատահին, այս նպատակիս
 հասնելու շատ յարմար չեն երևար:
 Արուսեակը երբոր մեզի ծայրագոյն
 մերձաւորութիւնը կ'ունենայ, իրեն
 տեղազանութիւնը գրեթէ արևուն
 տեղազանութեան չորս անգամ աւե-
 լի է, և այս տարբերութիւնս պէտք
 է շատ զգալի ըլլայ ժամանակին վրայ,
 որ ատեն Արուսեակը երկրիս այլ և
 այլ կէտերէն արևուն սկաւառակին
 վրայ կը տեսնուի, ուստի անդրադար-
 ձաբար այն ժամանակներուն տար-
 բերութեանն շատ ճշդութեամբ տե-
 ղազանութեանց տարբերութիւնը կըր-
 նայ իմացուիլ, և անկէ ալ արևուն
 տեղազանութիւնը ամենայն ճշդու-
 թեամբ:

Այս դիտողութիւններս ընելու
 համար ուրիշ բան հարկաւոր չէ:
 Բայց եթէ սովորական դիտակ մը, և
 աղէկ ժամացոյց մը որուն ընթացքը
 ճշդութեամբ ծանօթ ըլլայ իսկ դի-
 տողը պէտք է լաւ ուշադրութիւն

դնէ և դիտողութեան ժամանակին
 փոյթ ունենայ:

Հալէյ 1761^{ին} ըլլալիւ Արուսեակի
 անցիցը վրայ գալով անոր երևոյթները
 դիտելու տեղերը կրնանակէ և թէ
 այս դիտողութիւններով ինչպէս ար-
 ևուն տեղազանութեան ճշմարիտ մե-
 ծութիւնը կրնայ իմացուիլ ցըցունելն
 ետև, այսպէս կը վերջացնէ իր խօսքը:

Այս փափաքիմ որ այս անցիցս լա-
 յու շատ դիտողութիւններ ըլլան և
 մի և նոյն տեղէ մը շատերը դիտեն,
 որպէս զի այս կերպով այս երևոյթը
 ամենայն ճշդութեամբ իմացուի, զորն
 որ մարդկային կենաց սովորական ըն-
 թացքին մէջ ամէնքը բաղդ չեն ու-
 նենար տեսնելու, և անկէ կը կախուի
 դիտութեանց ամենէն երևելի առա-
 ջարկութիւններուն մէկուն ճշգրիտ
 լուծումը: Բոլոր սրտանց կը յանձ-
 նեմ ամէն աստեղաբաշխներուն որ
 այս հետաքրքրական երևոյթս դի-
 տելու բաղդ պիտի ունենան, որ ա-
 տենն ես արդէն մեռած կ'ըլլամ, և
 կ'աղաչեմ որ այս իմ տուած խոր-
 հուրդս չի մոռնան, որպէս զի ամե-
 նայն կարելի հոգողութեամբ փոյթ
 տանին այն դիտողութիւններն ամ-
 բողջացնել, որոնց բարի յաջողու-
 թիւն և յարմար եղանակ մը կը բա-
 ըմաղութեմ: Այս կերպով կրնանք
 մեր արեգակնային դրութեան մե-
 ծութիւնը ճիշդ իմանալ և դիտու-
 թեան յառաջագիմութեանը ձեռն-
 տու ըլլալ: Չեմ կրնար զանց առնել
 առանց յիշեցնելու իրենց որ չմու-
 նան թէ մէկ անգղիացի մը եղաւ որ
 առաջին անգամ այս բանս մտածեց:

Հալէյի խորհուրդն ու փափաքը լիւ
 վին կատարուեցաւ. և բոլոր աստեղա-
 բաշխները Արուսեակին 1761^{ին} և 1769^{ին}
 անցիցը մեծ անհամբերութեամբ կը
 սպասէին: Այսպիսի տերութիւննե-
 րէն ու ճեմարաններէն շատերը գեղե-
 ցիկ նախանձաւորութեամբ մեծամեծ
 ծախքերով երկրագնտիս այլ և այլ կող-
 մերը ու հեռաւոր ծովերու մէջ երևելի
 աստեղաբաշխներ ղրկեցին, որպէս զի

տեղադրանութեան արգասիքը աւելի զգալի կերպով իմանան : I սնտրայի ուսումնական ընկերութիւնը 1769ին Հուտսընի ծոցին վրայ եղած Ուէյլի իշխանին բերդը , Ղայիդի կղզին և հարաւային ծովուն մէջտեղումները երևելի աստեղաբաշխներ ղրկեց . Շափ՝ Ռալիֆոունիա գնաց , Հէլլ՝ Սարգհոս որ I ափոնիոյ հիւսիսային ծայրը կ'իյնայ , Փլաւման՝ Վայանէպուրկ ֆինլանտիոյ մէջ , ուրիշ աստեղաբաշխներ ալ աշխարհքիս այլ և այլ կողմերը , որոնք իրենց նախանձելի պաշտօնը յաջողութեամբ գլուխ հանելէն ետև անգին ու ճոխ աւարաւ իրենց հայրենիքը դարձան , որոնց դիտողութիւններովն իմացուեցաւ որ արևուն ճշմարիտ տեղադրանութիւնն է 8", 6 : Սերջէն I սքէ երևելի աստեղաբաշխը մեծ խնամքով այս ամէն դիտողութիւնները հաշուեց ըստ նոր տարերաց մոլորակաց , և այս երկու անցքերէս վերջապէս հետևեցուց թէ արևուն հասարակածին վրայ և երկրիս նկատմամբ իրեն միջին հեռւորութեանը ժամանակ իր հորիզոնական տեղադրանութիւնն է 8", 5776 . ուսկից կը հետևի թէ արևուն երկրէս ունեցած հեռւորութիւնն է 82,667,200 աշխարհագրական մղոն :

(ՄԵԱՑԱԾՆ ՈՒՐԻՇ ԱՅԳԱՄ)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

Լէւոն-Է Գաղափարոյն իրաւացիոց վրայ ըսած դասարան :

Հին շինուածքները , քաղաքները , ծովերը Իտալիոյ հարթին են , մեծամեծ մարդիկը իրեն հոգին են : Նախախնամութեան մասնաւոր խնամքը , ամենայն մեծամեծ գործոց մէջ Իտալիա առաջին նշանը տուեր է և արդի քաղաքականութեան օրինակը եղեր է :

Առաջին մեծ քնարերգակ բանաստեղծը Իտալացի է . Փեդրարքա :

Առաջին արդի դիւցազներգակ բանաստեղծը Իտալացի է . Տանդէ :

Աշխարհքիս առաջին արձանագործը Իտալացի է . Միքէլանճելոյ :

Աշխարհքիս առաջին պատկերահանը Իտալացի է . Ռաֆայէլ :

Առաջինը որ իմաստասիրութիւնը պատմութեան մերձեցուց Իտալացի է . Վիքոյ :

Միջին դարու առաջին քաջ քաղաքագէտը Իտալացի է . Մաքքիավելլոյ :

Աշխարհքիս առաջին վիպասանը Իտալացի է . Պոքքաչչիոյ :

Առաջին կատակերգակ հոմերոսը Իտալացի է . Արիոստոյ :

Աշխարհքիս առաջին մարտիկը Իտալացի է . Նափոլէոն :

Հանձարոյն սաճարին մէջ ամէն մէկ գրան սեմին վրայ Իտալիոյ որդի մը կանգուն կը տեսնէք :

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Անշուշտոյ պարգոն-Էտան արգոն-Էտան Երևանի մը :

Վերջի տարիներս Ինկիլթեռայի մէջ հրաշալի օրինակ մը ընծայուեցաւ տաղաբութեան արագութեանը վերաբերեալ : Տպելու գործքը Տամպերիկէի Վիքիկէի մէջ ըրած ճամբորդութիւններն էր : Ասոր գերմաներէն բնագիր հասորը չորեքշաբթի օր մը առաւօտեան տաւանդէկին տպագրին ձեռքն հասաւ . կէսօրուէն առաջ վեց քաջ թարգմանչաց մէջ բաժնուեցաւ երսուճուվեց թերթ բնագիրը . ժամը մէկէն առաջ հասորին մէջ գրուելու իրեք պատկերքն ու աշխարհացոյց տախտակը փորագրողներու ձեռքն էր . ժամը վեցին անգղիական թարգմանութեան սկզբնաւորութիւնը տաղաբողին քօնէ էր , անկէց ետև քսան արկղ գրերու սկսան նոյն օրինակն շարագրել . հինգշաբթի տաղաբութիւններն ու փորագրութիւնները սրբադրուելու անցան . ուրբաթ պատկերները մանրանկարի արուեսցան որ ներկէ . ուրբաթ օրը ժամը երկուքին քառասներորդ չորրորդ կամ վերջին թերթը մամլոյն մէջ տպուելու հետ էր . ժամը ութին բոլոր գործքը չորսալու գրուած էր . նոյն օրը տասուերկու էջ քննաբանական յառաջաբան մը շինեց թարգմանիչներէն մէկը . շարաթ ժամը երկուքին գիրք կազմող աղջկունք թերթերը կարած ու հատորները կազմած էին . երկուքուկէսին գրածախները ասդիս անդին սկսան ուղարկել . նոյն իրիկունը վեցուկէսին տաղաբողին քօնը օրինակ մ'ալ չէր մնայեր :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Չերի խաչափար ոտուի ունի ,
Ընդ որ երթայ , հետ երևի ,
Նա 'ի մազէ կարմունջ անցնի ,
Թէ և թնթայ հող ոչ թափի :